

Vastaus valtuustoaloitteeseen mielenterveys- ja päihdeneuvoston perustamiseksi Pirkanmaan hyvinvointialueelle

Aluevaltuutettu Aila DüNDAR-Järvinen on 12.4.2022 jättänyt hyvinvointialueen käsiteltäväksi valtuustoaloitteen mielenterveys- ja päihdeneuvoston perustamiseksi Pirkanmaan hyvinvointialueelle. Aloitteessa ehdotetaan, että Pirkanmaan hyvinvointialueelle perustetaan laaja-alainen mielenterveys- ja päihdeneuvosto, joka toimisi Pirkanmaan kuntien yhteisenä keskustelufoorumina, ja jonka toiminta tukisi julkisen ja kolmannen sektorin mielenterveys- ja päihdetyön koordinoitua, mahdollisten yhteisten hankkeiden toteuttamista sekä vuorovaikutuksen syntymistä mielenterveys- ja päihdetyön eri vaiheissa eri toimijoiden kesken.

Hyvinvointialueella on lakiin perustuvat nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto, jotka edustavat asukas- ja asiakasryhmäänsä hyvinvointialueella. Mielenterveys- ja päihdeneuvostoja on ollut aiemmin toiminnassa joissain kunnissa, mutta ne ovat perustuneet kuntien vapaaehtoisuuteen. Nykyisin hyvinvointialueet itsessään toimivat aiemmin hajanaista kuntakenttää ja muita eri toimijoita yhdistävänä rakenteena. Lisäksi olemassa olevat lakisääteiset vaikuttamiselimet voivat tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja myös mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevissa asioissa.

Esimerkkinä voidaan todeta Pirkanmaan hyvinvointialueella vuoden 2023 aikana valmisteltu laaja, strategian toimeenpano-ohjelmaa toteuttava psykiatrian ja mielenterveys- ja päihdepalvelujen selvitys, josta edellä mainitut vaikuttamistoimielimet ovat antaneet lausuntonsa. Myös eri valiokunnat ovat käsitelleet selvitystä ja antaneet siitä lausuntonsa. Monipalveluvaliokunta on lisäksi tehnyt oman laajan mietintönsä mielenterveys- ja päihdepalveluista. Pirkanmaan hyvinvointialueella käytössä oleva valiokuntamalli tarjoaakin väylän laajentaa asioiden valmisteluun osallistuvien joukkoa, ja tuoda valmisteluun monipuolista asiantuntemusta. Valiokuntien tehtävänä on valmistella asioita päätöksentekoon, tehdä esityksiä ja aloitteita sekä antaa myös lausuntoja, kehittämissuhteita ja kannanottoja hyvinvointialueen eri toimijoille. Esimerkiksi tehtäväkentältään laaja monipalveluvaliokunta pystyy huomioimaan kannanotoissaan eri asiakasryhmät, ja tarkastelemaan palvelujärjestelmää kokonaisuutena.

Järjestöjen keskeinen rooli todetaan psykiatrian ja mielenterveys- ja päihdepalvelujen selvityksessä, jonka johtopäätöksenä järjestöjen ja hyvinvointialueen kumppanuutta halutaan entisestään vahvistaa, ja tukea järjestöjen toimintaedellytyksiä. Selvityksen yhtenä konkreettisenä toimenpiteenä on järjestötoiminnan selkiyttäminen osana palveluketjuja. Järjestötoiminnassa on jo nykyisellään toimivat koordinaatorakenteet. Pirkanmaalla toimii päihde- ja mielenterveysjärjestöjen verkosto (niin sanottu Pämi-verkosto), joka on alan järjestöjen yhteistyöelin. Pirkanmaan hyvinvointialueella järjestöyhteistyötä koordinoidaan Integraatiotoimialueelta. Se vastaa osaltaan myös hyvinvointialueen sisällä eri toimijoiden keskinäisestä integraatiosta, mikä on tunnustettu keskeiseksi tekijäksi mielenterveys- ja päihdepalvelujen toimivuuden kannalta. Pirkanmaan hyvinvointialueella järjestöyhteistyön yhtenä muotona ovat järjestöavustukset sote-palveluita tukevaan toimintaan. Perusteilla on järjestöyhteistyöryhmä, johon tulee jäseniksi järjestöjen edustajia usealta eri aihealueelta. Järjestöyhteistyön muotoja kehitellään edelleen ja ensi vuodesta alkaen järjestetään järjestöfoorumeita puolivuositain.

Myös muita vaikuttamis- ja kehittämiskäytännöitä on jo toiminnassa ja jatkokehittämisen kohteina. Psykiatrian ja mielenterveys- ja päihdepalvelujen selvityksen pohjalta tavoitteena on ottaa järjestötoiminnassa mukana olevia kokemusasiantuntijoita mukaan kehittämistoimintaan sen kaikilla tasoilla. Yksi kokoaikainen kokemusasiantuntija on jo palkattu mielenterveys- ja päihdepalvelujen kokonaisuuteen. Parhailaan kartoitetaan myös asiakas- / potilasraatitoimintaa. Raatien päätehtävänä on saada palveluiden käyttäjien ja eri asukasryhmien näkökulmaa palveluiden kehittämiseen ja arviointiin. Lisäksi yksittäisillä asukkailla on mahdollisuus tehdä kansalaisaloitteita.

Mielenterveys- ja päihdetoimijoiden edunvalvonta, osallistuminen strategiatyöhön ja poliittisten päättäjien informointi tapahtuvat siis yhtäältä järjestöyhteistyön ja valiokuntajärjestelmän ja toisaalta palvelujen kehittämisen kautta. Hyvinvointialueen viestintä puolestaan hoitaa laajasti mielenterveys- ja päihdetyön ajankohtaisista asioista tiedottamista. Valtuustoaloitteessa on esitetty mielenterveys- ja päihdeneuvoston tehtäväksi myös mielenterveys- ja päihdepalvelujen tarpeiden ja toisaalta saatavuuden, laadun, resurssien ja vaikuttavuuden seuranta. Tätä seuranta tehdään jo tiiviisti sekä päivittäisessä palvelutoiminnassa että päätöksentekokierroksissa hyvinvointialueen strategian toimeenpano-ohjelman seurannan yhteydessä. Alueellinen hyvinvointikertomustyö yhdessä Pirkanmaan kuntien kanssa koordinoi osaltaan myös mielenterveys- ja päihdeasioiden pitkäjänteistä ja kokonaisvaltaista suunnittelua.

Osana Pirkanmaan hyvinvointialueen strategian toimeenpano-ohjelmaa on valmisteltu Uudistuvan hallinnon ja päätöksenteon ohjelmaa, jonka tavoitteena on arvioida hyvinvointialueen hallintoa ja päätöksentekojärjestelmää, ja kehittää hyvinvointialuetta ja asukkaita parhaiten palvelevia toimintatapoja ja rakenteita. Osana tätä työtä arvioidaan myös vaikuttamistoimielinten kokonaisuutta.

Valtuustoaloite ei anna tässä vaiheessa aihetta muihin toimenpiteisiin.

Vastaus valtuustoaloitteeseen on valmisteltu yhteistyössä avopalvelujen palvelulinjan ja integraatiotoimialueen kesken. Vastuuvalmistelijoina ovat olleet vastaanottotoiminnan toimialuejohtaja Sari Mäkinen ja integraatiojohtaja Tuukka Salkoaho. Vastaus on käsitelty sote-tehtäväalueen johtoryhmässä 1.11.2023 ja hyvinvointialueen johtoryhmässä 7.11.2023.